

Europejska Nagroda Teatralna (Premio Europa)

Europejska Nagroda Teatralna – Premio Europa per il Teatro – powołana została do życia w 1986 roku pod auspicjami Komisji Europejskiej. Celem przedsięwzięcia, któremu patronują: Unia Teatrów Europy, Europejska Konwencja Teatralna, Międzynarodowe Stowarzyszenie Krytyków Teatralnych, Międzynarodowy Instytut Teatralny UNESCO oraz Śródziemnomorski Instytut Teatralny, jest wspieranie integracji kulturalnej we Wspólnej Europie. Nagroda przyznawana jest za całokształt twórczości artystom indywidualnym oraz instytucjom teatralnym, których dzieła pogłębiają – jak głosi regulamin – porozumienie i więź pomiędzy ludźmi. Począwszy od trzeciej edycji jury złożone z wybitnych specjalistów z całej Europy przyznaje także laur o nazwie New Theatrical Realities (Nowe Rzeczywistości Teatralne) – wręczany jednemu lub kilku twórcom kreującym nowy język teatru.

Europejska Nagroda Teatralna, której prestiż w środowisku teatralnym można porównać do filmowego Oscara, miała dotąd dwanaście edycji. Jako pierwsza otrzymała ją założycielka Théâtre du Soleil, Ariane Mnouchkine. Dwa lata później – w drugiej edycji – Peter Brook. Wśród uhonorowanych nagrodą mistrzów teatru znaleźli się m.in.: Giorgio Strehler, Heiner Müller, Václav Havel, Robert Wilson i Pina Bausch. Ubiegłorocznym laureatem nagrody Nowe Rzeczywistości Teatralne został po raz pierwszy w historii Polak, Krzysztof Warlikowski. Jego poprzednikami byli m.in. reżyserzy: Anatolij Wasiljew, Christopher Marthaler, Alvis Hermanis, teatr Royal Court, a także dramatopisarka Biljana Srbljanović.

Ceremonie wręczenia nagród do 2001 roku, czyli przez pierwszych dziewięć edycji, odbywały się w Taorminie na Sycylii, po pięcioletniej przerwie uroczystość zorganizowano w Turynie (2006), a przez ostatnie dwa lata gościła ona w Salonikach. Spotkanie uświetniają spektakle i prezentacje pracy laureatów, konferencje i rozmowy z twórcami. Na widowni zasiadają wybitni artyści, badacze teatru, krytycy i dziennikarze opiniotwórczych czasopism i gazet europejskich. Laureaci obydwu nagród zobowiązani są do ich osobistego odbioru i prezentacji swojej twórczości.

Zob. www.premio-europa.org

Program

31 marca – 5 kwietnia, Wrocław

Polska będzie po raz pierwszy gospodarzem ceremonii wręczenia nagród Premio Europa per il Teatro i New Theatrical Realities. Z propozycją zorganizowania uroczystości wystąpił Instytut im. Jerzego Grotowskiego, a ostateczna decyzja o organizacji uroczystości we Wrocławiu zapadła w lipcu 2008 roku. Wrocław gościć będzie Galę Premio w pięćdziesiątą rocznicę przejęcia kierownictwa Teatru 13 Rzędów (późniejszego Teatru Laboratorium) przez Ludwika Flaszena i Jerzego Grotowskiego.

Uroczysta gala i wręczenie nagród odbędą się 5 kwietnia 2009 roku. Oficjalne zaproszenia wystosowano do kilkuset osobistości europejskiej kultury teatralnej, artystów, uczonych, krytyków i publicystów.

Od 31 marca przez sześć dni we Wrocławiu odbywać się będą prezentacje spektakli nagrodzonych artystów, a także spotkania, wykłady, projekcje filmów i dyskusje panelowe poświęcone twórczości laureatów. Prowadzić je będą teatrolodzy, krytycy oraz wybitni artyści. 4 kwietnia późnym wieczorem rozpocznie się Noc Teatrów – prezentacja spektakli dolnośląskich teatrów repertuarowych i alternatywnych. Wstęp na przedstawienia będzie bezpłatny. Dodatkowo, organizacje międzynarodowe patronujące Europejskiej Nagrodzie Teatralnej planują w tym czasie zorganizowanie we Wrocławiu swoich dorocznych konferencji.

Laureatem trzynastej edycji Europejskiej Nagrody Teatralnej został Krystian Lupa.

Laureaci jedenastej edycji nagrody Nowe Rzeczywistości Teatralne to (w porządku alfabetycznym):

- Guy Cassiers,
- Pippo Delbono,
- Rodrigo García,
- Árpád Schilling,
- François Tanguy i Théâtre du Radeau.

W skład Jury 13 Europejskiej Nagrody Teatralnej 2009 wchodzi:

- Franco Quadri (przewodniczący) – krytyk teatralny dziennika „La Repubblica”,
- Renzo Tian (sekretarz) – profesor Uniwersytetu Rzymskiego, do 2002 roku Komisarz Nadzwyczajny Włoskiego Stowarzyszenia Teatralnego,
- Georges Banu – honorowy przewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Teatralnych, pracownik Instytutu Studiów Teatralnych w Paryżu,
- Manfred Beilharz – prezydent Międzynarodowego Instytutu Teatralnego UNESCO, dyrektor Hessisches Staatstheater w Wiesbaden,
- Jean-Claude Berutti – prezydent Europejskiej Konwencji Teatralnej, dyrektor Théâtre National w Saint-Étienne,
- Alexandru Darie – przewodniczący Unii Teatrów Europejskich, dyrektor Teatrul Bulandra z Bukaresztu,
- Marina Dawydowa – krytyk dziennika „Izvestia-Expert”,
- Brigitte Fürle – dyrektor Berliner Festspiele,
- Ian Herbert – honorowy przewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Teatralnych, krytyk „Theatre Record”,
- José Monleon – dyrektor Śroziemnomorskiego Instytutu Teatralnego, redaktor naczelny czasopisma „Primer Acto”,
- Miloš Mistrik – przedstawiciel Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie, krytyk „Slovenske Divadlo”,
- Arthur Sonnen – dyrektor artystyczny Stichting International Culturele Activiteiten.

Przedstawienia

Laureat 13 Europejskiej Nagrody Teatralnej, Krystian Lupa, zaprezentuje we Wrocławiu trzy przedstawienia – w tym jedno premierowe.

Krystian Lupa

Urodził się w 1943 roku w Jastrzębiu Zdroju. Studiował fizykę, malarstwo i grafikę, reżyserię filmową i teatralną. W Teatrze im. Norwida w Jeleniej Górze skupił wokół siebie młodych aktorów. Zafascynowany Witkacym i psychoanalizą Junga badał możliwości teatru jako narzędzia poznania. Powstały wtedy inscenizacje *Nadobniś i koczkodanów*, *Pragmatystów*, *Macieja Korbonya* i *Bellatrix*. W drugiej połowie lat osiemdziesiątych przeniósł się na stałe do Krakowa. Na Scenę Kameralną Starego Teatru adaptował wielkie dzieła literatury niemieckiej i rosyjskiej, Rilkego, Musilę, Dostojewskiego. Kreacje aktorskie w jego spektaklach, np. w *Braciach Karamazow* czy *Kalkwerku*, charakteryzują się wyjątkowym stopniem skupienia i emocjonalnej precyzji. W latach 1995–1998 powstaje adaptacja *Lunatyków* Brocha. Uwaga Lupy ogniskuje się na procesach przewartościowywania światopoglądu ukształtowanego w europejskiej, chrześcijańskiej kulturze. Teatr Krystiana Lupy prowokuje żywiołowe reakcje publiczności w kraju jak i za granicą. Dorobek artystyczny reżysera honorowany jest kolejnymi odznaczeniami. Tematy, które coraz bardziej angażują Lupę, to mistyfikacje i zakłamania nieobce zwłaszcza jednostkom twórczym. Inspiracją staje się demaskatorska proza Bernharda. Lupa inscenizuje jego powieści i dramaty w teatrach Krakowa, Wrocławia (*Immanuel Kant* w Teatrze Polskim) i Warszawy (*Wymazywanie* w Teatrze Dramatycznym). Eksplorując problemy i mity związane z duchowym rozwojem człowieka coraz częściej sięga po literaturę rosyjską (Czechow, Gorki) oraz dramaty współczesny. Planował kiedyś napisanie powieści, *Klasztoru nasłuchujących...* Projekt przerodził się w regularnie prowadzony dziennik. Zapisywane spostrzeżenia i intuicje są materiałem do książek o Utopii – przestrzeni teatru – oraz zbiorów prozy wspomnieniowo-refleksyjnej.

Zob. www.krystianlupa.com

Guy Cassiers

Urodził się w 1960 roku w Antwerpii (Belgia). Studiował grafikę w tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych. W jego pracach teatralnych wielką rolę odgrywają sztuki wizualne. Fascynacji możliwościami, jakie stwarza zastosowanie w teatrze nowoczesnych rozwiązań technicznych towarzyszy miłość do literatury. Międzynarodową sławę przyniosły mu adaptacje dzieł prozy światowej, takich jak: *Hiroszima, moja miłość* Marguerite Duras (1996) czy *Anna Karenina* Lwa Tolstoja (1999). Sięgał też po utwory Dylana Thomasa, Marcela Prousta i Jeroen Brouwersa. Wypracowany przez Cassiersa indywidualny język teatralny łączy nowe technologie i poszukiwania w obszarze najgłębiej skrywanych emocji widza. Szczytowym osiągnięciem Cassiersa w dziedzinie dążenia do symbiozy działań aktorskich i rozwiązań technicznych na scenie jest *Proustycylus* (Koło Prousta). Praca nad spektaklem trwała od 2002 do 2004 roku i została uwieczniona prestiżową nagrodą Amsterdam Prize for the Arts oraz Berliner Festspiele Werkpreis Spielzeiteuropa. Od 2006 roku Guy Cassiers jest dyrektorem artystycznym największego we Flandrii teatru Toneelhuis w Antwerpii, gdzie wprowadza nowatorskie rozwiązania artystyczne i organizacyjne.

Zob. www.toneelhuis.be

Pippo Delbono

Urodził się w 1959 roku w Varazze (Włochy). Historie, które opowiada, zawsze pochodzą z głębi duszy i ciała. Od 1997 roku realizuje cykl projektów teatralnych we współpracy z artystami-amatorami o różnym stopniu upośledzenia umysłowego, kłozardami i nielegalnymi imigrantami. Tak powstały kolejne spektakle *Barboni*, *Itaca*, *Il Viaggio*, *La guerra*, *Il volio*, *Il silenzio* oraz *Urlo*. Choroba, cierpienie, samotność, śmierć to główne tematy najnowszej produkcji Delbono, uważanego przez wielu krytyków za jednego z największych wizjonerów współczesnego teatru. Tekst *Questo buio feroce* (Te niehumanne ciemności) powstał na podstawie autobiografii zmarłego na AIDS amerykańskiego pisarza, Harolda Brodkeya, który opisał niehumanne i wyniszczające cierpienie ostatnich lat swojego życia. Przedstawienia Pippo Delbono prezentowane były w Polsce m.in. na festiwalach Kontakt w Toruniu i Malta w Poznaniu.

Zob. www.pippodelbono.it/public/ASP; www.cafebabel.com/eng/article/20723/pippo-delbono-italys-theatre-scene-has-died-its-death.html

Rodrigo García

Urodził się w 1964 roku w Buenos Aires (Argentyna). Mieszka w Hiszpanii. Jest twórcą wybitnych przedstawień sceny alternatywnej. Pracuje z założonym przez siebie zespołem, La Carniceria Teatro, w którym prowadzi poszukiwania na pograniczu polityki i poezji. Oto fragment opisu spektaklu prezentowanego w 2007 roku na festiwalu w Awinionie: „Jego przedstawienie *Cruda. Yuelta y vuelta. Al punto. Chamuscada* [...] sytuuje się na granicy teatru. García zaprosił do udziału około dwudziestu tancerzy *murgi* – karnawałowego tańca charakterystycznego dla biednych dzielnic Buenos Aires, skąd pochodzi. Grupa młodych mężczyzn, i tylko mężczyzn, przepelnionych agresją, zachowuje się na scenie w sposób zupełnie naturalny. Na początku szukają zwady, powodu do drobnej, koleżeńskiej bójki. Dwóch z nich przebierze się w wyzwajające kobiece stroje, co jeszcze spotęguje rozpaczliwą samczość. W punkcie pierwszej kulminacji pojawia się tekst Rodrigo Garcíi wyświetlony na wielkim ekranie. Mówi o scenie z *Lamparta Viscontiego*, w której stary Burt Lancaster przygląda się z pożądaniem młodemu dziewczętom. Potem następuje cała seria działań autodestrukcyjnych, które zamieniają teren gry w maziste boisko. Zaczynają się opowieści o dzieciach, dziewczynach, rodzinach argentyńskich chłopaków, o ich kryminalnej przeszłości, uwikłaniu w narkotyki. Działania kontrastowane są napisami, w których García wyśmiewa konsumpcyjny styl życia i głosi pochwałę życia w biedzie”. (Piotr Gruszczyński, „Tygodnik Powszechny”)

Zob. www.lacarniceriateatro.com

Árpád Schilling

Urodził się w 1974 roku w Cegléd (Węgry). Jest założycielem (w 1995 roku) jednego z najlepszych węgierskich teatrów niezależnych Krétakör (Teatr Kredowe Koło). W 2000 roku ukończył Wyższą Szkołę Teatralną i Filmową w Budapeszcie. Już pierwsze przedstawienie – *Krwawe gody* Federico Garcíi Lorki – przyniosło mu nagrodę za najlepszą reżyserię na Międzynarodowym Festiwalu Teatralnym w Kazincbarcika na Węgrzech. Później zrealizował m.in. *Teatro Godot*, *Towerwell*, *Baala* wg Brechta oraz *Liliom* Ferencza Molnara. W 2000 roku powstało widowisko *Nexxt – Frau Plastic Chicken Show*, prezentowane na festiwalu w Awinionie w ramach projektu „Theorem”. Reżyser sztydzi w nim z telewizyjnych programów dla szerokiej publiczności i medialnego wizerunku miłości. W latach 2001–2002 Teatr Krétakör wystawił trylogię inspirowaną dziełami Georga Büchnera: *W – cykl robotników*, *Leonce i Lena* oraz *Danton*. „Przystępując do inscenizacji *Woyzeck*a wiedziałem tylko jedno – wyznaje Schilling w programie przedstawienia – ten dramat będzie się rozgrywał we wnętrzu klatki. Proces powstawania spektaklu oparty został na improwizacji i cielesnym przeżyciu tekstu. Nie chcieliśmy rekonstruować Büchnerowskiej sztuki, ale wykreować ją na nowo”. Przedstawienia Árpáda Schillinga prezentowane były polskiej publiczności na festiwalach Dialog we Wrocławiu i Kontakt w Toruniu.

Zob. www.kretakor.hu

François Tanguy i Théâtre du Radeau

Kariera teatralna François Tanguy związana jest nierozdzielnie z zespołem Théâtre du Radeau, w ramach działalności którego od 1982 roku powstają jego kolejne przedstawienia. Reżyser koncentruje się na badaniu możliwości dramaturgii we współczesnym teatrze. Każdy spektakl jest efektem pracy zespołowej, żmudnych poszukiwań tekstów, muzyki oraz nieustannej improwizacji, która pozwala odnaleźć jedyne w swoim rodzaju formy ekspresji. Przedstawienia powstają w skupieniu, praca rozkłada się na wiele etapów i przynosi ciągle nowe elementy, budujące ostateczny kształt przedstawienia. Tanguy jest artystą wspaniałomyślnym i wymagającym jednocześnie. Pozwala aktorom skupić się na czerpaniu satysfakcji z procesu twórczego, uruchamia wyobraźnię i uwypukla dramatyczną siłę poezji. Théâtre du Radeau prezentował w Polsce spektakl *Bataille du tagliamento* podczas Międzynarodowych Spotkań Sztuki Akcji. Rozdroże'96 w Warszawie.

Zob. www.leradeau.fr